ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

Асака тумани

2024 йил 19 март

Асака туманлараро иктисодий суди, судья С.С.Юлдашевнинг раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Одилжоновнинг суд мажлиси котиблигида, Ўзбекистон Савдо саноат палатаси Андижон вилоят худудий бошқармасининг даъвогар "Агробанк" АТБ манфаатида, жавобгар "Юқори ровот пахтакор умиди" фермер хўжалиги ва кўшимча жавобгар "Мархамат текстил" масъулияти чекланган жамияти хисобидан 61.171.000 сўм муддати ўтган асосий қарз, 1.000.000 сўм кредит фоиз қарздорлик ва суд харажатларини ундириш тўгрисидаги даъво аризаси бўйича кўзғатилган иктисодий ишни даъвогар вакили А.Акбаров (ишончнома асосида) иштирокида, кўшимча жавобгар рахбари Э.Асатов (паспорт асосида) жавобгар вакили иштирокисиз, Асака туманлараро иктисодий суди биносида, очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Андижон вилоят ҳудудий бошқармаси (бундан буён матнда "Палата" деб юритилади) "Агробанк" АТБ (бундан буён матнда "Даъвогар" деб юритилади) манфаатида иқтисодий судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар "Юқори ровот пахтакор умиди" фермер ҳўжалиги (бундан буён матнда "Жавобгар" деб юритилади) ва қўшимча жавобгар "Мархамат текстил" масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда "Қўшимча жавобгар" деб юритилади) хисобидан 61.171.000 сўм муддати ўтган асосий қарз, 1.000.000 сўм кредит фоиз қарздорлик ва суд харажатларини ундиришни сўраган.

Суднинг ажрими билан "Мархамат текстил" масъулияти чекланган жамияти ишга қушимча жавобгар сифатида жалб қилинган.

Суд мухокамасининг вакти ва жойи тўгрисида тегишли тарзда хабардор килинган палатадан вакил суд мажлисига келмади. Палата даъво аризасида иктисодий ишни вакили иштирокисиз кўриб чикишни сўраган.

Суд Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда "ИПК" деб юритилади)нинг 128, 170-моддаларига асосан ишни палата вакили иштирокисиз кўриб чикишни лозим топди.

Даъвогар вакили суд мажлисида даъвони қувватлаб, даъво талабларини тўлиқ қаноатлантиришни сўради.

Қушимча жавобгар рахбари суд мажлисида, қонуний қарор қабул қилишни суради.

Жавобгарга иш мухокамаси ҳақида тайинлаш ажрими етказилган ва белгиланган тартибда ҳабардор этилган булсада, аммо улар уз вакилларини суд мажлисида иштирокини таъминламади, даъво аризаси юзасидан уз фикр эътирозларини судга тақдим этмади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 170-моддасига кура иш муҳокамасининг вақти ва жойи тӯғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган жавобгар, учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо уларнинг йуҳлигида ҳал ҳилиниши мумкин.

Мазкур қонун нормаларига асосланиб, суд ишни жавобгар иштирокисиз кўриб чикишни лозим топади.

Суд ишда иштирок этган тарафлар вакилларининг кўрсатувини тинглаб, ишдаги мавжуд хужжатларга хукукий бахо бериб, куйидаги асосларга кўра даъво талабларини тўлик каноатлантиришни, ишни кўриш билан боғлик суд харажатларини жавобгар зиммасига юклашни лозим топади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси(бундан кейин матнда - ФК)нинг 8 ҳамда 234-моддаларига кўра, мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади.

Мазкур холатда мажбурият кредит шартномасидан келиб чиққан.

Иш хужжатлари ва суд аниклаган ҳолатларга кўра, даъвогар ва жавобгар ўртасида 2021 йил 30 январь куни №66-сонли кредит шартномаси (бундан буён матнда "Шартнома") тузилган бўлиб, унга кўра даъвогар томонидан жавобгарга "Томчилатиб суғориш технологиясини сотиб олиб ўрнатиш" учун йиллик 21 фоиз устама тўлаш шарти билан 2023 йил 15 декабрь кунига қадар фойдаланиш муддати билан жами 250.000.000 сўм микдорида кредит маблағлари ажратиб берилган.

Кредит шартномасининг таъминоти сифатида даъвогар банк, жавобгар ва кафил "Мархамат текстил" МЧЖ ўртасида 2021 йил 28 январь куни №54-сонли кафиллик шартномаси тузилган бўлиб, ушбу шартноманинг 1.1-бандига асосан қарз олувчи банкдан "Томчилаб суғориш технологиясини жорий этиш мақсадида 3 йил муддатли олинган 250.000.000 сўм микдорида кредитни ўз вақтида қайтариш тўғрисидаги мажбуриятини пахта ва ғалла хосилидан келиб тушган якуний маблағлар хисобидан кредит фоизи ва асосий қарз мажбуриятини ундиргандан қолган қисмини бажармаганда ёки лозим даражада бажармаганда кафил банкнинг биринчи талабига биноан кредит буйича туловлар, унга хисоблаб ёзилган фоизлар ва кредит мажбуриятни ўз муддатида бажариш билан боғлиқ харажатларни хисоб варағидаги маблағлари ёки ликвидли мол-мулки билан сўзсиз тўлаш мажбуриятини ва жавобгарлигини ўз зиммасига олган.

Тарафлар ўртасида тузилган кредит шартномаси шартлари банк томонидан тўлаконли бажарилган бўлишига қарамасдан, жавобгар томонидан шартномаси мажбуриятлари бажарилмасдан сурункали равишда шартнома юзасидан тўловлар тўланмаганлиги, кечиктирганлиги натижасида 2024 йил холатига 61.171.000 сўм муддати ўтган асосий қарз январь куни ва 1.000.000 сўм кредит фоиз қарздорлик келиб чиққан.

Ушбу қарздорликни ундириш учун Банк томонидан жавобгарга огоҳлантириш хатлари юборилган, аммо мазкур хатлар натижасиз қолдирилганлиги сабабли, даъвогар судга мурожаат қилиб, жавобгардан 61.171.000 сўм муддати ўтган асосий қарз ва 1.000.000 сўм кредит фоиз қарздорликларни ундиришни сўраган.

ЎзР ФКнинг 236-моддасига кўра, мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун хужжатлари талабларига мувофик лозим даражада бажарилиши керак.

ФКнинг 744-моддасига асосан, кредит шартномаси бўйича бир тараф — банк ёки бошқа кредит ташкилоти (кредитор) иккинчи тарафга (қарз олувчига) шартномада назарда тутилган миқдорда ва шартлар асосида пул маблағлари кредит бериш, қарз олувчи эса олинган пул суммасини қайтариш ва унинг учун фоизлар тўлаш мажбуриятини олади.

ФКнинг 734-моддасининг биринчи қисмига кўра, агар қонунда ёки қарз шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, қарз берувчи (юридик шахс ёки фукаро) қарз олувчидан қарз суммасига шартномада белгиланган миқдорда ва тартибда фоизлар олиш ҳуқуқига эга бўлади.

ФКнинг 327-моддасининг биринчи қисмига кўра, бошқа шахсларнинг пул маблағларини ғайриқонуний ушлаб қолиш, уларни қайтариб беришдан бош тортиш, уларни тўлашни бошқача тарзда кечиктириш ёхуд бошқа шахс хисобидан асоссиз олиш ёки жамғариш натижасида улардан фойдаланганлик учун ушбу маблағлар суммасига фоиз тўланиши керак.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленуми ва Олий хўжалик суди Пленумининг 2006 йил 22 декабрдаги №13/150-сонли "Кредит шартномаларидан келиб чиқадиган мажбуриятлар бажарилишини таъминлаш тўғрисидаги фукаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги Қарорининг 3-бандида, банк ёки бошқа кредит ташкилоти (кейинги ўринларда — кредит ташкилоти) ва қарз олувчи ўртасида кредит шартномасидан келиб чиқадиган ҳуқуқий муносабат кредит ташкилотининг кейинчалик, келишилган муддатларда, кредит бериш (кредит линиясини очиш) мажбуриятини ва қарз олувчининг олинган кредитни қайтариш ва у бўйича фоизларни тўлаш мажбуриятини ўз ичига олиши ҳақида тушунтиришлар берилган.

Жавобгарнинг даъвогар олдида 61.171.000 сўм муддати ўтган асосий қарз ва 1.000.000 сўм кредит фоиз қарздорликлари мавжудлиги даъвогарнинг судга такдим этган бухгалтерлик хисоб-китоби маълумоти, даъвогар вакилининг суддаги кўрсатмалари билан тўлик ўз исботини топган.

Шу боис суд даъвогарнинг асосий қарз ва фоиз қарздорлик ундириш даъво талабини тўлиқ қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар даъво талабида қарздорлик ундирувини кафиллик мажбурияти бўйича қушимча жавобгар "Мархамат текстил" МЧЖдан солидар тартибда ундиришни сўраган.

ЎзР ФКнинг 292-моддасида, кафиллик шартномаси бўйича кафил бошқа шахс ўз мажбуриятини тўла ёки қисман бажариши учун унинг кредитори олдида жавоб беришни ўз зиммасига олади. Кафиллик шартномаси келгусида вужудга келадиган мажбуриятни таъминлаш учун ҳам тузилиши мумкин. Кафиллик шартномаси ёзма шаклда тузилиши керак. Ёзма шаклга риоя қилмаслик кафиллик шартномасининг ҳақиқий бўлмаслигига олиб келади деб белгилаб қўйилган.

ЎзР ФКнинг 295-моддасида, мажбуриятни бажарган кафилга кредиторнинг ушбу мажбурият бўйича хукуклари хамда гаровга олувчи сифатида кредиторга кредиторнинг бўлган хукуклар кафил талабини канча қаноатлантирган бўлса, шунча хажмда ўтади. Кафил кредиторга тўланган суммага фоизлар тўлашни ва қарздор учун жавобгарлик муносабати билан кўрган бошқа зарарини тўлашни қарздордан талаб қилишга хакли. Кафил мажбуриятни бажарганидан кейин кредитор қарздорга бўлган талабни тасдикловчи хужжатларни кафилга топшириши ва бу талабни таъминлайдиган хукукларни бериши шарт. Ушбу моддада белгиланган қоидалар агар қонунда ёки кафилнинг қарздор билан шартномасида бошқача тартиб назарда тутилган булмаса, қулланилади деб белгиланган.

Пленум қарорининг 30-бандининг 1,2-қисмларида "Қонунга мувофиқ қарздор кафиллик билан таъминланган мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган такдирда кафил ва қарздор кредитор олдида солидар жавоб берадилар, башарти қонунда еки кафиллик шартномасида кафилнинг субсидиар жавобгар бўлиши назарда тутилган бўлмаса (ФКнинг 293-моддаси биринчи қисми) деб белгиланган.

Асосий мажбурият бўйича қарздорнинг жавобгарлигига нисбатан кафил мажбуриятининг солидарлиги кредиторнинг асосий мажбурият бўйича ҳам қарздорга,

ҳам кафилга, ҳам биргаликда, ҳам алоҳида, ҳам тўла, ҳам қарзнинг қисмига нисбатан ўз талабларини такдим этишга ҳақли эканлигини англатади." деб белгиланган.

Иш хужжатларидан аникланишича, кредит шартномасининг таъминоти сифатида даъвогар банк, жавобгар ва кафил "Мархамат текстил" МЧЖ ўртасида 2021 йил 28 январь куни №54-сонли кафиллик шартномаси тузилган бўлиб, ушбу шартноманинг 1.1-бандига асосан қарз олувчи банкдан "Томчилаб суғориш технологиясини жорий этиш мақсадида 3 йил муддатли олинган 250.000.000 сўм микдорида кредитни ўз вактида қайтариш тўғрисидаги мажбуриятини пахта ва ғалла хосилидан келиб тушган якуний маблағлар хисобидан кредит фоизи ва асосий қарз мажбуриятини ундиргандан қолган қисмини бажармаганда ёки лозим даражада бажармаганда кафил банкнинг биринчи талабига биноан кредит бўйича тўловлар, унга хисоблаб ёзилган фоизлар ва кредит мажбуриятни ўз муддатида бажариш билан боғлиқ харажатларни хисоб варағидаги маблағлари ёки ликвидли мол-мулки билан сўзсиз тўлаш мажбуриятини ва жавобгарлигини ўз зиммасига олган.

Юқорида қайд этилганларга асосан суд даъвогарнинг қарздорлик ундирувини кафиллик мажбурияти бўйича қушимча жавобгар "Мархамат текстил" МЧЖдан солидар тартибда ундириш ҳақидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Суд ишни кўриб чикиш билан боғлик суд харажатларини ундириш масаласини ўрганиб чикиб, даъво асослилигини инобатга олиб, жавобгар хисобидан Республика бюджетига 1.243.420 сўм давлат божи, даъвогар фойдасига 34.000 сўм почта харажати ундиришни лозим топади.

Чунки, Ўзбекистон Республикаси Иктисодий процессуал кодексининг 118-моддасига асосан суд харажатлари даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68, 170, 118, 176-179, 186-моддалари, ЎзР ФКнинг 8, 234, 236, 734, 744-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогарнинг даъво аризаси тўлик каноатлантирилсин.

Жавобгар "Юқори ровот пахтакор умиди" фермер хўжалиги ва кафиллик мажбурияти бўйича кўшимча жавобгар "Мархамат текстил" масъулияти чекланган жамияти хисобидан солидар тартибда даъвогар "Агробанк" АТБ фойдасига 61.171.000 сўм муддати ўтган асосий қарз ва 1.000.000 сўм кредит фоиз қарздорлик ундирилсин.

Жавобгар "Юқори ровот пахтакор умиди" фермер хўжалиги ҳисобидан Республика бюджетига 1.243.420 сўм давлат божи ва даъвогар "Агробанк" АТБ фойдасига 34.000 сўм почта харажати ундирилсин.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргандан кейин ижро варақа берилсин.

Мазкур ҳал ҳилув ҳарори устидан бир ойлик муддат ичида Асака туманлараро иҳтисодий суди орҳали Андижон вилоят судига апелляция тартибида шикояти (протест) берилиши мумкин.

Судья

С.Юлдашев